

УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ ТА ЇЇ МІСЦЕ В СУЧАСНІЙ КУЛЬТУРІ

Тимошенко Д. О.

Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Кузьміна Л. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)

In the presented work, we draw attention to the importance of studying the uspenal folk art of the people of Ukraine. Since ancient times, folklore has played a large role in the development of Ukrainian statehood, but over the past decades, the tendency to study has been falling. In our work, we present possible ways to popularize folklore in order to prevent a gap between generations.

За останнє десятиріччя в Україні поширюється тенденція відлучення молоді від усвідомлення власної причетності до унікальної культури предків, створюється загрозна ситуація розриву духовно-культурних зв'язків між поколіннями, зниження загального рівня культури. Зупинити такі негативні тенденції здатне пропагування усної народної творчості за умови державної турботи про його збереження, охорону й відродження в прийнятних для сучасності формах. Цим і зумовлена актуальність представленої роботи.

Особливий інтерес до фольклору виник ще на початку XIX ст., коли в українській культурі запанував романтизм. В Україні творчістю народу цікавилися такі науковці: М. Цертелев («Опыт собрания старинных малороссийских песней»); М. Гоголь («О малороссийских песнях»); М. Костомаров («Об историческом значении русской народной поэзии» – магістерська дисертація, «Несколько слов о славяно-русской мифологии в языческом периоде, преимущественно в связи с народной поэзией», «Славянская мифология»); О. Бодянский («О народной поэзии славянских племён») та ін. Вагомий внесок у дослідження фольклору зробив М. Максимович, який видав збірку «Малороссийские песни» (1827), матеріали якої стали джерелом творчості багатьох письменників. У передмові до збірки М. Максимович підкреслив, що народні пісні й думи можуть бути основою для пізнання «событий действительных».

На початку XIX ст. збирачі та видавці українського фольклору (А. Метлинський, М. Максимович, І. Срезневський та ін.), на жаль, мало звертали увагу на особу співця-виконавця. У той час під текстами пісень і дум не зазначали, від кого їх записано. Відомості про виконавців почали фіксувати лише з середини століття. Тоді ж, у 50-ті рр. XIX ст. було зроблено спробу записувати від кобзарів не лише тексти, а й мелодії.

Розвиток фольклористики XIX ст. на українських землях був перерваний у радянський період. З наукового обігу було вилучено імена відомих збирачів усної творчості – С. Єфремова, М. Грушевського, П. Чубинського, О. Потебні та ін. З фольклорного матеріалу було прибрано низку окремих творів і цілих жанрів (фольклор УПА, січових стрільців). Натомість внесено тексти так званого «радянського фольклору», що були фальсифікатами, створеними конкретними виконавцями. Проте й серед

фольклористів радянського періоду були талановиті вчені, зокрема М. Рильський, Г. Нудьга, О. Дей, В. Гнатюк, Ф. Погребенник та ін. На початку ХХІ ст. актуалізовано чимало феноменів традиційної народної культури, що можуть гідно репрезентувати українців у світі. В Україні виходить низка видань, зокрема «Народні пісні Березнівщини» (упор. Ю. Рибак), «Народні пісні сучасної Дніпропетровщини» (упор.: Г. Пшенічкіна, А. Любимова), «Гаївки: Спроба генотипної систематизації» (упор.: О. Возняк, Б. Луканюк), «Народні пісні Рівненщини» (упор. Н. Супрун-Яремко), «Скарби душі народної. Старовинні українські народні пісні» (ред. К. Швидка Катерина) та ін.

Уперше в українській фольклористиці сучасні вчені, зокрема М. Дмитренко, П. Кононенко, М. Лановик, З. Лановик, Г. Лозко, О. Мишанич, Л. Дунаєвська, С. Мишанич та ін. систематизували знання з історії про усну народну творчість від давнини до кінця ХХ ст.; висвітили у своїх працях забуті сторінки з життя та діяльності багатьох дослідників фольклору; осмислили складні процеси теорії фольклору на прикладі конкретних жанрів та форм. Публікації наукових досліджень та документів-першоджерел засвідчують, що усна народна творчість не втрачає свого пізнавального, етико-виховного, естетичного значення й сьогодні, проте, як ніколи, потребує підтримки з боку влади та освіти. Постає необхідність не тільки збереження, але й донесення традиційних усних скарбів до сучасників – через публікації зразків у збірках, випуск аудіопродукції, відеотелепродукції, електронних версій, проведення фольклорних фестивалей тощо. На наше переконання, такими діями можна значно підвищити рівень популярності усної народної творчості серед молоді.

Не викликає сумнівів, що усна нематеріальна традиційна культура – основа основ української нації, джерело мови, народного світогляду, професійного мистецтва. Неувага до фольклору – це втрата того ґрунту, на якому ростуть і плодоносять генетична пам'ять народу, його розум, душа й серце, формується дерево сучасного і майбутнього буття держави. Безперечно, соціальне, економічне, політичне значення фольклору в історії надзвичайно велике – завдяки йому збережено самотність націй і культур, забезпечено розмаїття й багатство загальнолюдської культури. Таким чином, проблема вивчення фольклору в національному часопросторі від архаїки до модерну, створення фундаментальних досліджень і синтезованих системних публікацій матеріалів усної традиційної нематеріальної культури є значно актуальним у наш час.

Література

1. Жулинський М. Національні культури і проблеми глобалізації // Слово і час. 2002. № 12. С. 3–11.
2. Дзюба І. Національна культура як чинник майбуття України // Дзюба Іван. Починаймо з поваги до себе: статті, доповіді. Київ, 2002. С.40–57.
3. Дмитренко М. Український фольклор і глобалізація: проблема збереження генетичного коду // Фольклористичні зошити: зб. наук. праць. Луцьк, 2007. Вип. 10. С. 3–10.